

Tots els contes. Jubileu. Vida mòlta - Víctor Català

Una de les idees centrals en les presentacions dels contes de Víctor Català que fa l'editora Maria Bohigas és la possibilitat d'abordar de maneres diferents autors que sovint reduïm a un llibre o -encara pitjor- a un tòpic. El que està succeint amb la recuperació de *La mort i la primavera* de Mercè Rodoreda podria repetir-se amb Víctor Català, a qui tendim a veure tan sols com a autora de *Solitud* o com una excrescència del modernisme. La reedició dels contes que va escriure a mitjan segle pot servir per frenar aquest reduccionisme.

Després de més de vint anys de silenci, Víctor Català va publicar dos llibres de contes: *Vida mòlta* (1950) i *Jubileu* (1951), el primer de temàtica rural i el segon amb predomini d'històries barcelonines. Club Editor, que publicarà els contes complets en quatre volums, els dona a conèixer en ordre invers, començant per l'últim llibre, que és també el més modern. Per adonar-se'n n'hi ha prou de llegir el primer conte, *Diàleg prismàtic*, que comença amb les paraules "De sobte", sense introducció ni presentació de personatges, i que proposa un florilegi de raons per no casar-se.

La resta de contes del recull *Jubileu* mostren drames que afecten éssers de totes les edats i condicions. Hi trobem homes talosos o violents, que s'aprofiten de les circumstàncies i de les dones, i també, en menor mesura, dones amb iniciativa però amb limitacions a l'hora d'exercir-la. *Després de l'amor* mostra la influència d'Edgar Allan Poe, mentre que *Sonata moderna* incorpora el drama de la guerra. D'onze peces, només dues acaben mínimament bé.

La proporció és semblant a *Vida mòlta*, el segon recull del llibre i el penúltim publicat per l'autora. Després d'un parell de peces no gaire tràgiques, topem amb la mort terrible d'*El Fideuet*, a la qual seguiran tot d'agressions i accidents mortals. A vegades l'inici del conte és irònic, com a *L'Aleixeta*, però a poc a poc vira cap al tremendisme. De tot el recull, només un sol conte, *Honni soit qui mal y pense*, manté el to humorístic fins al final, i demostra que l'autora podia servir-se amb èxit d'altres registres.

El que fa recomanables aquestes peces és la riquesa lingüística i psicològica, que donen fe que l'autora era una gran lectora, escoltadora i observadora. Els dos contes més llargs, *L'Aleixeta* i *Lenín*, venen a ser dues versions, en masculí i femení, de la vida lliure i miserosa. Si bé una peça com *La Pepa* mostra un matrimoni horrible, no crec, com afirma Enric Casasses al rerescrit, que l'autora critiqui "el matrimoni com a institució", sinó que més aviat el veu com una forma jurídica del que en el conte *Roba vella* considera "consuetuds i principis de rígida patriarcalitat".

Caterina Albert (1873-1966), que va firmar tots els llibres amb el pseudònim Víctor Català, mostra una elevada sensibilitat pel que fa a la desigualtat de sexes, però quan opta pel narrador-personatge tria sempre un home. En canvi s'acosta molt a les dones quan utilitza la tercera persona, i en particular l'estil indirecte lliure, que li permet donar veu -i sintaxi- a personatges maltractats per la vida. En el conte *Paraules*, desenvolupa gràficament la hipòtesi de la pluralitat de jos, "que no es manifesten i actuen tots a l'una, sinó successivament, a mida que una fretura o una topada

imprevistes els sotraga i desvetlla". Aquesta multiplicitat de jos de l'autora és una de les raons que fan memorable aquest llibre.